

"A M P T E P E"

Historische Vereniging gemeente Epe
=====

Voorzitter: G.S. van Lohuizen
Beekstraat 20, Epe
Secretariaat: A.J. Veninga
Burg.v. Walsemlaan 5
Epe
Penningmeester: C. Stork
Dellenparkweg 8, Epe
Giro: 1194015, t.n.v.
Penn. Ampt Epe

Lidmaatschap: f 5,-- per jaar



MEDEDELINGENBLAD "A M P T E P E"

april 1969, nr. 17
=====

Abonnementsprijs :
voor leden der Vereniging gratis,
voor niet-leden f 0,75 p.nr.
=====

Kopij voor ons blad dient, zo mogelijk, te
voldoen aan het navolgende:

- a. getypt met regelafstand 1;
 - b. tekstbreedte maximaal 11 cm;
 - c. het papier aan één kant gebruikt
(dus achterzijde blanco);
 - d. gebruikte bronnen vermelden;
 - e. inleveren 15 dagen vóór de
verschijningsmaand (jan., april of okt.)
- =====

Redactieadres:

Mej. P.E. Berkhout, Sparrenlaan 12, Epe,
telefoon 2056

DE GESCHIEDENIS VAN DE OMGEVING VAN EPE VII

De komst van de Romeinen in het midden van de eerste eeuw voor chr. heeft een versnelende invloed op de ontwikkeling gehad. Zij verbleven hier tot + 400 na chr., voornamelijk ten zuiden van de grote rivieren, koloniseerden Limburg, hielden het rivierengebied onder bezetting, terwijl met het noorden alleen handelsbetrekkingen werden onderhouden.

De Veluwe is dan ook door de Romeinen, anders dan als doorgangsgebied (kamp bij Putten), praktisch niet beroerd.

Met de Romeinen kwam het schrift, de draaischijfkeramiek, munten, vernis, kalkstenen-, bronzen-, en aardewerk beeldjes, gespen, nederzettingcomplexen, graan- en hooibergen, het bemesten van bouwland en het gebruik van de haakploeg. De grafgraven worden uiterst zeldzaam. Het gebruik van grafheuvels bleef op de Veluwe nog bestaan tot de tijd van Karel de Grote, maar tevens komen ook brandheuvels, kringgrepen en urnenvelden, later overgaand in rijengrafvelden, voor. De rijengrafvelden van de voor-christelijke tijd zijn zuid-noord gericht en bevatten bijgraven. Zelfs zijn paardengraven met als bijgift een bit bekend.

Na de kerstening, die rond 400 ten zuiden van de Rijn in beperkte mate is begonnen, zijn de graven west-oost gericht en bevatten minder en later geen bijgraven meer.

De burgerlijke nederzetting Nijmegen van de voor-Karolingische tijd, dat wil zeggen van voor het jaar 800, was voor deze omgeving het dichtst bijzijnde handels- en nijverheidscentrum. Daar had handel plaats in wijn, olie, graan, aardewerk, glaswerk, natuursteen (molensteen), metalen voorwerpen, vee en honing (voor de suiker). Ook waren daar de ambachtelieden gevestigd zoals smeden, kleermakers, leerbewerkers, potten-, steen-, en pannenbakkers.

De Batavieren bevolkten de Betuwe (bat-ouwe = goede grond). Zij woonden op terpen (woerden) en verplaatsten zich via de oeverwallen van de rivieren. Zij waren uiteraard meer betrokken bij de nederzetting Nijmegen dan de bewoners van de Veluwe (val-ouwe = schrale grond). Deze laatsten verbouwden rogge op de hogere gronden buiten de bossen. In verband met het schaarse voorkomen van drinkwater, woonden zij in de buurt van beekjes, die wat onze omgeving betreft het regen- en grondwater van de Veluwewal afvoeren naar de Wsselvallei.

Epe, nederzetting van + 400, apia-apa(water)? Deze schaarsheid aan drinkwater werd eerst zeer veel later verbeterd door het graven van sprengen.

Tussen de vijfde en zevende eeuw kunnen met behulp van de trekploeg zwaardere en lager gelegen gronden worden gecultiveerd en na de zevende eeuw komt de ontginning op gang. Op de Veluwe komt dan nog geen privé grondbezit voor, buiten de erven. Het land behoort aan de stam en wordt jaarlijks verdeeld.

Vanaf 650 - 700 heeft akkerbouw plaats in de vorm van enken, welke wijzen op gebruik van bemesting. De betere verzorging van de grond vormt de inleiding tot het privébezit van de grond. De voorchristelijke zuid-noord gerichte rijengrafvelden vertonen soms sporen van kleine tempels, welke nog geen torens hadden. Tegen het einde van de zevende eeuw wordt in Nijmegen een christelijke kerk met toren gebouwd. In de achtste eeuw vestigen angelsaksische missionarissen zich in Utrecht en bouwen kerken onder meer in Deventer en Wilp.

De volksverhuizing en de daarmee gepaard gaande immigratie van nieuwe bevolkingselementen, komt, rond 800, mede door de verchristelijking, tot een einde als Karel de Grote het grote west-europese Frankische rijk vormt, waarbij de Veluwe opgaat in een groter geheel.

Nadat de bevolking eerst de grond bebouwde waar men wilde, werd deze later tijdelijk toegekend aan gezinnen.

In de achtste eeuw ontstaan de marken, marca of gemeenschappelijke grond, behorende bij een dorp of buurtschap. De buitengrenzen van deze gemeenschappelijke gronden werden aangegeven (gemerkt) door tekens op bomen, steenhopen en wallen. Het privébezit van de enken is hier weer uit voortgekomen. Uit de Karolingische tijd 800-1200 stammen de west-oost georiënteerde graven zonder bijgiften. De cultuur concentreert zich langs de grote handelswegen. Op de Veluwe blijven daardoor de oude zeden, zoals kringgreppel graven, nog lang bestaan. Wel komt men tot de bouw van dorpen.

Heel Nederland wordt in de negende en tiende eeuw op last van de paus gekerstend, met behulp van de koning der Franken. De gehele streek gaat behoren tot de kerkprovincie Keulen, welke wordt onderverdeeld in de bisdommen Keulen, Luik, Münster en Utrecht. De Veluwe, een dekanaat, valt onder het bisdom Utrecht. Het christelijk kruissymbool dateert uit deze tijd (eerste helft negende eeuw).

Verondersteld wordt, dat onder meer in Epe, Oene en Vaassen kerken werden gebouwd, houten gebouwtjes van bescheiden omvang.

C. Stork

VOORWAARDEN EN CONDITIEN UIT 1709

In 1709 moet het interieur van de Vaassense kerk een onderhoudsbeurt hebben, terwijl er ook mankementen aan de pastorie te verhelpen zijn. Ten einde één en ander zo goedkoop mogelijk klaar te krijgen wordt hiertoe een aanbesteding gehouden en onderstaande voorwaarden opgesteld:

Voorwaarden en condities waer nae de kerkmr. van Vaassen van zints zijn in 't openbaar an de minst doende te bestaden om de kerk van Vaassen te witten twe maal over

en daar groenigheid an de muyren is aff te schrapen en dan weder te bepleysteren, onder weder swart maken soo alst voor desen is geweest, en het fundament buyten op repareren, en onder de glazen en pylers het ongemak afmaken en weder strijken soo alst behoort, als mede an de predi-cants huys, in de voorkeuken een nieuwe vloer leggen en met de oude de andere gemakken lappen, als ook de reeten off barsten toestrijken en pleysteren dat nodig is en de pannen weder opmaken en strijken en de schoorsteenen boven soo als het behoort te wesen.

De annemer sal gehouden wesen om hetselve over veertien dagen in order te hebben en sullen de kerkmr. de kalk en steen daar toe leveren. Sal dan voor eerst ingeset worden de kerk en onder een teljoor schrijven en afslaan. Dan de kerkmr. vrijstaan een halfuyr beraat te houden om het selve te laten of niet.

Ingeset bij Jan Spaan voor 26 - 0 - 0
gemijnt bij de custos voor 25 - 0 - 0

Het tweede sal zijn het huys van de predicant soo alst voor is gespecificeert.

Ingeset bij Jan Spaan voor 16 - 0 - 0
gemijnt bij Jan van Sprangen voor 14 - 0 - 0

Dese bestadinge toegestaan en aldus gedaen ter presentie van de ondergeschreven getuygen op ten 5 juny 1709

G. Brascamp

Heymen Hendrys Kroll getuyge
Jannes Gerrits als getuyge

Bron: Oud archief Gemeente Epe

W. Terwel

EEN LANDERLIJENRUIL IN WISSEL IN 1710

Bij het slopen van het pand "Scholtens Boekhandel" aan de Hoofdstraat te Epe kwam, uit oude papieren, nog een afschrift van een overeenkomst te voorschijn, dat ook in het oude archief van de gemeente Epe aanwezig is.

Daar Wissel rijkelijk bedeed was met water, zagen de toenmalige papiermakers en -fabrikanten er wel brood in, dáár een papiermolen te bouwen. Het was toen al net als nu, hoe komen we aan een geschikt stuk grond en wat zullen de voorwaarden zijn (bebouwings-voorschriften), die gesteld worden.....afijn, leest U zelf maar.

Akte van overeenkomst, waarbij de boerrigter en erfgenamen van Wissel enige landerijen ruilen met de papiermakers Barend Jansen en Lucas Coldewey, 1710.

0-0-0-0-0-0-0-0-0-0-0-0-0-0-0-0

Bekennen wij Harmen Aerts, in qualiteit als Boerrigter en onderschreeven Erfgenaamen van Wissel in den Ampte en Carspel Epe geleegen.

Dat wij voor ons en onze Erven hebben gehouden, een Erfbuittenschap met Barend Jansen en Lucas Coldewey beide Mr. Papiermakers nopende een weide en een Hoekje Heideveen, in den geseide Casrspel Epe, Buurschap Wissele geleegen, en zulks in dier voegen als volgt.

Eerstelijk zullen de Boerrigter en de samentlijke Erfgenaamen, Erflijk hebben en behouden van Berent Jans en Lucas Coldewey een Weide liggende in Wissele tussen den Brandhaan en de Turfhoewe met zijn Ap en Dependentie.

Daar en tegen geven den Boerrigter en samentlijke Erfgenaamen van Wissele weder over aan Barent Jansen en Coldewey een hoek veld daar zij een papiermoole op kunnen timmeren, met een hoek veld tot een Hof, zo groot als de Erfgenaamen haar zullen aanwijzen, en gezeide

papiermaakers zullen haar Beeke moeten graaven, zoo en als het haar door den Boerrigter en Erfgenaamen is aangewsen liggende meede in den Buurschap Wissele, onder deese conditie nogtans, dat geseide Papiermaakers tot haarent laste zullen neemen en Erflijk houden, de verpondinge en thins die op voornoemde weide mogten staan en de geseide Erfgenaamen daar van ontlasten. En nog is wel Expres bedongen dat geseide Berent Jansen en Lucas Coldewey zullen gehouden zijn te leggen over geseide boven Beeke, twee bruggen van Agt voet breed, met een Komme met een schuive, door gemelde Beeke dijk, alles tot des Papiermakers Laste, en zullen ook gehouden zijn twee á drie Peil posten te zetten in de oude Beeke, dat daar niet dieper kan gegraven worden, als van ouds gebruikelijk tot Reparatie van Deselve, en zo wanneer de Papiermakers geseide beeke, een duim breed, dieper graven als de peilposten zijn, zo zullen zij verbeurd hebben een tonne biers, zoo dikwils en menigmaal zulx geschied, ende de Erfgen. zullen ook vrijstaan de geseide Kommen op en toe te moogen doen om de plack delle leeg te tappen en op te stuwen, dat de Erfgenaamen er geen schade van hebben en zulx wanneer het de Erfgen. zal gelieven of de nood is vereischende en zo zij papiermakers dieper mogten graaven als geseide peilposten staan zal het den Erfgen. vrijstaan zelve weder in te smijten, dog zullen evenwel gehouden zijn, de voor aan geroerde Tonne biers te betaalen en zo wanneer daar meer bruggen of kommen van noode waaren tot voordeel van de Erfgen. die zullen geseide papiermakers gehouden zijn te leggen en altijd te onderhouden met aanhoogen en alles wat daar aan noodig is, dat er vee en wagens altijd kunnen overkomen, en of het gebeurde dat zulx niet onderhouden wierd, zo zullen de Erfgenaamen vrijstaan de beeke te moggen doorsteeken wanneer het haar schadelijk is, en het laten loopen, en lestelijk is bedongen dat geseide

Papiermaakers uit den hoek veld die haar zal worden aangewezen om aan te maaken tot stof en anders geen Vee zonder onderscheid zullen moogen schutten, maar uitjaagen zonder deselve te beschadigen bij pesie van vergoedinge.

Tot nakominge deeser, verbinden contrahenten voor haar en haare Erven Haar persoonen Erven en goederen gereeden en ongereeden, deselve submitteerende tot dien einde de Judicatrijke van alle Heeren Hoven, regten en rüchteren en in spetie den Wel Ed: Heer van Gelderland, met renuntiätie van alle hier tegen strijdende Exeptionen.

Dit alles zonder contradictie de ten waaren oorkond, zijn hier van gemaakt twee als een luidende Instrumenten van Contrahenten.

Ondertekend op den 10 September 1710.

(:was Getekend:)

Lambert Jacobs
Jan Tijmens Camphuis
Derk Jans, Lambert Jans
Claas Thuens Willem X-Jans
Lambert Hendriks
Hermen Aerts Boerrigter
Berent Hendrikx
Dit is Gerrit X gerrits merk
Jan Garrits Brouwer
Dit is Heijmen Jans H merk zelfs getrokken
Helmig Hendriks
Gerrit Reijnders ten Haave
Dit is Jan III brunes merk
Dit is Jacob 5 Jacobs merk.
Janes Stoglen
Bartap ten Holte Wed.^e Domseler
Steven Aerts
Jan Jacobs ten Wijte
Dit is Jan X Jansens booren merk
Dit is het X merk van Jan Rijers
Dit is het merk 2 van Jan Wijenberg
Hermen Petersen Brouwer

Dit is het merk X van Hendrik Jans
dit Willem Viezem

Dit is gargier Berks merk
Vrouw Vermeulen

Egbert Everts bengert
Dit is Jan Sanders X merk
Berent Jansen Papiermaaker
Lucas Coldewij van Vaassen
Egberent van Wissel

Aelt Bovenvelt
Dit is derk arijan HA merk als schutter
Dit is jan Jans DV3 merk
Dit is het merk 5 van Egbert jans Scholten

Dit is het merk van X ariens Gerrits
Gerrit Theunis

Dit is Jan X Berents merk zelfs getrokken

Dit is Hermen H Janken merk zelfs getrokken

Jan Willems Smit als Mombaer
dit is Aert Ariaans merk zelfs getrokken
J.G. Vermeer
W.C.V. Hoeclum
Willem Brouwer als Erfgen.

Buiten op stond
Een brief van Barnevelds
Beeke en andersints, raa-
kende des Erfgen. te Wissele

buiten op stond
Dit is een antwoord brief raa-
kende de Erfgenaamen van Wissele
over het graave van de Beeke
en timmeren van Barnevelds
moole geschiede den 10 September

1710

Copie uit een Oude brief die Jans
Brouwer te Zwolle gehad heeft.

F. Zandstra

E P E UIT ENKELE OUDE STANDAARDWERKEN I

Om de vroegere toestand van Epe in verschillende tijdperken na te gaan, is het wel interessant de standaardwerken over plaatselijke beschrijving uit die tijden eens op te slaan en te vergelijken.

Zie hier de authentieke gegevens uit:

TEGENWOORDIGE STAAT der Verenigde Nederlanden. Derde deel, vervattende de beschrijving der provincie Gelderland. Amsterdam 1741. blz. 503-505:

"Eepe is een braaf Dorp, een weinig bezuiden Heerde gelegen. De Gereformeerde Kerk wordt 'er door éénen Predikant bediend. Zij is vrij oud. Men ziet 'er nog veel duifsteen aan. Zij heeft eenen spitsen Tooren, een gedeelte van welken, door het onweêr neergeslagen zijnde, sedert wederom opgebouwd is. Het getal der Gereformeerde Ledematen in Eepe en deszelfs Buurschappen, wordt op omtrent vierhonderd en vijf en twintig gerekend. Roomschegezinden zijn 'er omtrent vijf en twintig Huisgezinnen. Men geneert 'er zig met den Landbouw, en het weiden van Schaapen. In 't bijzonder wast 'er veel Hop om Eepe. Ook stonden 'er, in 't jaar 1736, zes Papiermolens. Bij het Dorp, staat een nieuw Heerenhuis, gestigt of herbouwd door zekeren Heer Domselaar, Amsterdamsch' Koopman. Het draagt den naam van Kwikborn en is al van ouds als een Leen van 't Vorstendom bekend geweest, wordende thans bezeten bij den Heer Persoon, Burgemeester van Deventer. Onder het Schoutamt van Eepe, behooren de Dorpen Vaassen en Oen.

Vaassen of Vaaze legt een groot uur gaans ten Zuidoosten van Eepe. Het is een lang Dorp, zig vertoonende als eene straat, ter wederzijde met Huizen betimmerd, van welken 'er eenigen

met pannen gedekt zijn. De Kerk is oud. Men ziet 'er veel duifsteen aan. Zij wordt door éénen Predikant bediend. Om de Kerk is een deftig Kerkhof. Aan de eene zijde van Vaassen, loopen verscheiden' Waterbeekjes, die eenige Papiermolens aan 't gaan helpen. Zij ontspringen uit de hooge Veluwe. Het getal der Papiermolens, onder Vaassen, beliep, in 't jaar 1736, al twintig. Digt bij Vaassen, aan de Grift, staat het oud Heerenhuis RAAI.

OEN legt een groot half uur beoosten Vaassen, tusschen twee loopende Watertjes. Het Dorp is ruim honderd Huizen groot. In en om het zelve, heeft men vrij wat geboomte, en zeer goed bouwland. De Gereformeerde Kerk, die door éénen Predikant bediend wordt, is redelijk groot; doch heeft een klein Toorentje. Even buiten Oen, stondt wel eer een Klooster, dat aan de H. Maria van Nazaret gewijd was. Het werdt, met al wat 'er toebehoorde, in de voorgaande eeuw, voor vijftig duizend guldens verkocht. Een gedeelte van 't Gebouw wordt sedert tot eene Brouwerij gebruikt.

Onder het Schoutamt van Eepe behooren ook de buurten Gortel, Niersen, Oosterend, Wissen, Tongeren en verscheiden' anderen. Gortel legt aan een fraai Bosch, het Gorteler Bosch genaamd. Niersen is eene geringe Buurt, in eenen vermaakelijken Oord gelegen.

Oosterend is digt bij Oen; Wissen bij Eepe aan het Wissensche Bosch. Deeze buurt is wel vijftig Huizen groot. Tongeren heeft niet meer dan zeven Huizen. Tusschen Wissen en Tongeren, zijn verscheiden' Papiermolens. Hier omtrent zijn twee Heerenhuizen, Kannenberg en Oosterhuizen genaamd. Kannenberg is een zeer oud Gebouw, gestigt door den Gelderschen Veldoverste Marten van Rossem, wiens beeld men nog in den Voorgevel ziet, en wiens Bekkeneel alhier bewaard wordt. Het is een pragtig Slot, met twee vierkante Toorens, die ieder op de spits met eenen geslooten Appel versierd zijn. Het behoort aan den Heere Baron van Wzendoorn van Blois.

De Roomschegezinde Statie van Vaassen en Kannenberg wordt door eenen weereldlijke Priester bediend. Eertijds verrigte hij den dienst op het Huis Kannenberg; doch zulks, door 's Lands Staaten, verboden zijnde, geschiedt de zelve nu in het Huis Oosterhuizen; 't welk eertijds een Klooster, naderhand een Heerenhuis geweest is, en nu tot eene Roomsche Kerk gebruikt wordt.

Ter zijde van dit Oosterhuizen staat een Kopermolen. Men rekent, dat er, in 't gantsche Schoutamt van Eepe, met de Dorpen Vaassen en Oen, omtrent zeven honderd Huizen gevonden worden."

GEOGRAPHISCHE BESCHRIJVING VAN DE PROVINCIE VAN GELDERLAND. Amsterdam 1772.

De desbetreffende tekst hieruit vindt men reeds opgenomen in de eerste aflevering van ons Mededelingenblad "Ampt Epe", blz. 10-11, welke duidelijk, (soms woordelijk) is gebaseerd op bovengenoemd werk, maar bijgewerkt en thans alfabetisch geordend binnen groepen van steden, dorpen, heerlijkheden, buurschappen, kastelen, enz.

KOK, J., VADERLANDSCH GESCHIED-, AARDRIJKS-, GESLACHT- EN STAATKUNDIG WOORDENBOEK.
Amsterdam 1780-1799. Deel 13 op :

"Eepe, een dorp in Gelderland, onder het Kwartier van Arnhem. In de schatting van het Jaar 1574, lastte Eepe 904 guldens, 12 stuivers en 3 penningen.

Onder het Schoutamt van Eepe zijn mede onderhoorig de Dorpen Oen en Vaassen. De Gereformeerde Kerk aldaar word door één Predikant bediend. De Kerk is vrij oud; zij heeft eenen spitsen Toren, waarvan een gedeelte, door het onweder afgeslagen, naderhand weder opgebouwd is.

Het getal der Gereformeerde Ledematen, in het Dorp en deszelfs Buurtschappen, word op ruim vierhonderd begroot. Van de Roomschegezinden zijn 'er omtrent vijf en twintig huisgezinnen. De bewooners dezes Dorps geneeren zig meest met den Landbouw, en het weiden van Schaapen. Ook groeit er veel Hop. Er zijn vijf of zes Papiermolens." (Ook alweer een gedeeltelijk uittreksel van het vorige, met bijwerking !).

wordt vervolgd

P.E.B.

HET URSULAGILDE TE VAASSEN

Naast de diaconie hielden ook enkele gilden zich bezig met de ondersteuning van personen die zich in behoeftige omstandigheden bevonden. De inkomsten van dit gilde bestonden in hoofdzaak uit landpacht, rente van uitgezet kapitaal terwijl men ook beschikte over een doodlaken, dat bij begrafenissen verhuurd werd. Verder moest een nieuw benoemde gildemeester als dank voor de eervolle benoeming f. 3,-- in de kas storten. De uitgaven en inkomsten zijn over de periode na 1768 in het rekeningboek verantwoord en hieruit willen we nu eens een willekeurige greep doen.

In 1773 is Kluppel overleden en deze droeve gebeurtenis komt het gilde op 3 gulden, 3 stuivers en 8 penningen te staan. Streng vorst geeft ook altijd weer moeilijkheden bij een begrafenis want alleen het graf maken voor Willem Hulshof in februari 1777 kost de somma van 2 gulden en 12 stuiver en de administrateur schrijft erbij als verontschuldiging voor dit nogal hoge bedrag "dat gevrooren was". Ook voor het kerstdiner van Dina Emaus levert het gilde zijn bijdrage en men stelt haar op 24 december 12 stuiver ter hand om twee pond vet te kopen.

Op 6 januari 1778 klopt een vreemdeling bij de gildemeesters aan. Hij blijkt een arm man te

zijn dat een schipper is geweest in Vriesland die zijn schip hadde verlooren. Zo iemand kun je moeilijk van de deur weg sturen en met een bijdrage van 4 stuiver vervolgt de man welgemeed? zijn weg. Maar ook een herbergier moet leven vinden de gildemeesters en het gilde teren vindt plaats in "De Jonas" waar voor 5 gulden en 18 stuiver aan wijn en bier wordt opgemaakt.

In april 1782 verkeert Adriaan Boumeester in grote moeilijkheden, hij moet "koorsedrank" halen en dit geneesmiddel is ter plaatse niet te krijgen. Maar geen nood, het gilde verstrekt hem de benodigde 12 stuiver aan reisgeld.

Naaktloperij komt in deze jaren ook al voor. Op 8 mei 1782 vertoont zich een nakent mens die geen kleeven aan zijn lijf had. Dit kan natuurlijk niet getolereerd worden en een greep in de gildekas levert hem 10 stuiver op. Er wordt niet bij vermeld wat de man hiervoor kan aanschaffen, maar vast geen schort, want een henpen vrieze schordeldoek met de band kost altijd nog een gulden.

Er zijn ook nog mensen die geen kleren nut zijn en een Vaassenaar luisterende naar de verheven naam van "kaalpense" krijgt dan ook geen kleren maar een halve schepel rogge.

In 1783 is er brand in Twello. Aan de Sonnebergsstrate is een huis afgebrand en de ongelukkige eigenaar krijgt als bijdrage in de wederopbouw 4 stuiver toegewezen.

Twee vrouwen, Derkzijn Plas en Koekenbeerents vrouw worden door een bijdrage van 11 stuiver in staat gesteld "bossekool" te kopen.

De luyers verteert van arien boumeester 1.-0.-0.- noteert Arent Buitenweerd op 1 juli 1786 in het rekeningboek. Hoewel er grote overeenkomst lijkt te bestaan met ons woord luiers, staat deze notitie in het teken

van de alcoholconsumptie en blijkt hieruit dat de personen die de klok geluid hebben bij de begrafenis van arien, onthaald zijn op 1 gulden sterke drank.

Het doodlaken dat bij de teraardebestelling van dominee Hooggeland in mei 1786 werd gebruikt, en waarvoor de erfgenamen als vergoeding 12 stuiver betaalden, wordt in 1788 voor 3 stuiver netjes gestopt, zodat het bij het overlijden van pastoor Rentynk in november 1789 weer dienst kan doen.

Het is februari 1789 en Trijntjen van Niersen zit in het donker, dat vinden de gildemeesters wel wat erg en geven haar 2 stuiver tot oly in de lampe.

Slapen op de grond gaat zelfs in juli niet, dus geeft men Hendrik de Weert 4 stuivers tot stroo in zijn bed.

Jannetje Zwanenberg is er erger aan toe want zij is in noodlijden van broot. De 10 stuivers van het gilde brengen ook hier weer uitkomst.

Het stroodak van het huis van Hendrik Prut is vergaan en de man kan toch zo de winter niet weer ingaan, derhalve een subsidie van 1 gulden en acht stuiver voor een veerel dak.

Wat een geluk voor Getruit Herms dat 1790 een schrikkeljaar is, want nu komt zij op 29 februari in aanmerking voor een bijdrage van 6 stuiver om oly en seepe te kopen.

Gildemeester Herman Bosch noteert in 1794 een uitgave van f.2.-- en aan wie? aan een verleegen man. Een vorstelijke gift op 25 augustus 1795. De weduwe in "De Valk" krijgt 20 gulden om een paard te kopen.

Met een pij, gemaakt door kleermaker G. Palm kan de oude Jan Diepen er weer tegen als de winter van 1824 voor de deur staat. Palm ziet zijn moeite op 9 november gehonoreerd met 1 gulden.

Als besluit van deze "bedelingslijst" een uitgave gedaan in 1890, in dit jaar wordt aan Jan Mulder 5 gulden ter hand gesteld als een bijdrage tot ondersteuning van de veemarkt te Vaassen.

W.Terwel

DE IMKER

Een Imker is een man
Die niet heurt tot de dommen.
Hie vuult zich pas gezond,
As hie zien volk heurt brommen.
Want bent zien biejen druk,
Vol warkzaamheid en iever,
Lacht hie, en denkt ha, ha !
Hoe meer hönig, hoe liever.

Refrein :

Want is dan bie mooi weer
De lucht vol gezoem,
En de biejen die vlieg dan
Van bloem op bloem
Dan kump in zien oogen
'n Heldere blik
Dan pas hef 'n imker
In 't lèven schik !

En moch 'n deel van 't volk
Hem soms willen ontsnappen ?
Dan schept hie gauw die zwarm
In 'n kôrve of 'n kappe.
Hie lèf veur 't biejenvolk
As veur zien eigen kinder,
Al stêk z'hum blond en blauw
Zien liefde wordt niet minder.

Hoe of de biejen lèf ?
Is niet zoo gauw te leeren,
A'j dat goed weten wilt,
Mu'j dag en nach studeeren.
Want a'j die sprêkers heurt,
Hoe of de biejen warken,
Is 'n mensche toch doarbie,
Nog moar één groot lui varken.

Veuruut dan Neerlands Volk
Volg imkers en de biejen,
En geen verdeeldheid meer.
Eén hechte maatschappieje
Dus 'margens vrog d'r uut,
En 's oavonds vrog weer binnen,
En net as 't biejenvolk,
Met onze Koninginne !

J. van RIEMSDIJK
(Veluws dichter en zanger. 1954 +)

UIT HET JAARVERSLAG 1968 VAN DE "STICHTING TOT
BEHOUD VAN OBJECTEN MET HISTORISCHE OF KUNST-
ZINNIGE WAARDE" IN DE GEMEENTE EPE.

Het begint met een vurige aanmoediging tot
medewerking aan het gestelde doel der vereniging:
het trachten te behouden en beschermen van de
karakteristieke oude onderdelen in onze
Gemeente Epe.

Daarbij aansluitend volgt een dringend verzoek
om meer donateurs en leden te werven, daar de
financiën nog niet voldoende zijn voor alle
uitvoeringen.

Propaganda in 1968 :

weer artikeltjes met suggestieve foto's in de
streekbladen geplaatst
het vogelschieten op Koninginnedag, door "BEHOUD"
aangemoedigd, vond gehoor bij de -WILHELMINA-
VERENIGING, die deze traditie graag voort
wil zetten.

foto's en kaarten van diverse voorwerpen uit de bezittingen van "BEHOUD" werden per mapje verkocht, zowel versteviging der kas, als propaganda betekend.

de uitgave van het aardige Gidsje voor een tocht langs de kerken, molens en boerderijen van historische betekenis in de Gemeente Epe (aangekondigd in het okt.nr. van ons blad, waarbij de naam van de schrijver, de heer G.S.v. Lohuizen ontbrak, daar deze niet op het titelblad werd vermeld), bleek een financieel succes.

diavoordrachten over onze "monumenten" werden, behalve voor L.T.S.leerlingen (afd.Bouwkunde) te Epe, ook gegeven voor de buurtvereniging te Wissel op 8 febr.1968 en voor onze donateurs op 28 febr.1968. Samen met de Noord Veluwe Bouwkring werd op 17 dec.1968 een druk bezochte lezing gehouden over de mooiste en kenmerkendste oudere boerderijen in ons land door de heer A.A.C.Maaskant (Directeur van het Overijsselse Welstandstoezicht te Zwolle).

het persoonlijke psychologische contact als één van de beste propagandamiddelen werd nog eens vermeld en aanbevolen

(Achterwege moesten dit jaar blijven een tentoonstelling van foto's, tekeningen en schilderijen van oud-Epe, Vaassen, Oene en Emst (zoals in 1967), wegens restauratiewerkzaamheden aan de Hagedoornsplaatse. Om dezelfde reden verviel ook de bekende boerenbroodmaaltijd).

Dan volgt een overzicht van het Monumenten bezit:

I. Pand Zuukerweg 77 te Epe

"De Hagedoornsplaatse"

De restauratie werd begonnen met de vernieuwing van het rieten dak op de schuur en op het woongedeelte van de boerderij. Het schoorsteenkanaal van de boerderij werd vernieuwd en het erf tussen boerderij en weg kreeg een keiverharding. Voor de restauratie der buitenmuren werden 2 partijen oude stenen verworven.

Gezocht wordt nog naar personen, die de geschiedenis van deze boerderij zouden willen napluizen en beschrijven.

Een rapport over de vroegere inrichting en gebruik van hof en huis in 't algemeen, (met gereedschappen, huisraad enz.incluis) is in bewerking.

II. Pand Wachtelenbergweg 9 te Epe

Goed bewoond, kreeg er een strook grond bij, die nog wacht op verhoging, een schuur en verdere buitenverzorging.

III. Kerkplein om de Ned.Herv.Kerk te Epe

Door het Rijk werd een subsidie toegezegd voor de verdere afscheiding met stenen palen en kettingen. Hieraan zal naar verwachting verder bijgedragen worden door de Provincie en de Gemeente en tevens door "Behoud".

IV. Pand Vlijtweg 31 te Epe

Onderhandelingen zijn gaande, dit thans onbewoonde pand (voorkomende op de Rijkslijst van monumenten) van de Gemeente over te nemen. Het zou dan opgeknapt worden en waardig bijdragen aan het dorpschoon.

Subsidies werden door "Behoud" toegezegd

a. aan de Kerkvoogdij der Ned.Herv.Kerk te Epe, voor verdere restauratie van het kerkplein

- b. voor eigen boerderijschuur Zuukerweg 77 (rieten dak)
 - c. voor vernieuwing rieten dak op de boerderij Chevalierlaan 1
 - d. voor herstel rieten dak boerderij Ooster-oenerweg 17 (voorkomende op de Rijksmonumentenlijst)
- Een "aanmoedigingssubsidie" werd toegezegd aan het V.V.V. te Vaassen, die wil trachten in de weide bij het kasteel de Cannenburgh weer een groot duivenhok (oude stijl) te plaatsen.

Hebben wij hiermee al het zakelijke uit het 12 folioblz. tellende verslag van de secretaris K. Meijer grotendeels overgenomen, dan dient nog te worden vermeld, dat "Behoud" eigenlijk bestaat uit louter actieve werkgroepen. Vandaar dat dit "jaarverslag" besluit met een aantal toekomstplannen, waar de enthousiaste vereniging van "overkookt" en die wij hopelijk in het volgende jaarverslag als verwerkelijkt mogen vermelden !

P.E.B.

Boekbespreking

GESCHIEDENIS VAN TERWOLDE EN NIJBROEK door J. Vredenberg

Dit onlangs verschenen boek, dat, zoals de schrijver in zijn voorwoord mededeelt, in eerste aanleg is voortgekomen uit een serie krantenartikelen, stelt de lezer in staat op een prettige en overzichtelijke wijze kennis te nemen van het wel en wee der kerspelen van Terwolde en Nijbroek tot ca. 1900. Wij kunnen ons er dan ook, met de schrijver, over verheugen, dat het financieel mogelijk is geworden tot publicatie in boekvorm, van deze talrijke interessante en voor het overgrote deel onbekende gegevens, over te gaan.

De Heer Vredenberg is er in geslaagd uit het door hem bewerkte bronnenmateriaal een goede keuze te maken om zodoende vele facetten uit de plaatselijke historie te belichten. In een 36 tal hoofdstukken komen vele episodes uit het verleden van Nijbroek en Terwolde aan de orde. Stuk voor stuk prettig te lezen en met zeer veel bijzonderheden, die door de schrijver in hoofdzaak door archiefonderzoek werden verkregen. Naast de hoofdstukken over de kerken, dijken en polders, leengoederen en onderwijs, treffen we ook veel gegevens aan over de oude erven en boerderijen in deze streek. Een kaartje achterin met een hiernaar verwijzende legenda geeft een 150 tal boerderij- en veldnamen. Als bijlage is opgenomen een lijst van predikanten van Nijbroek en Terwolde alsmede een lijst van richters van Nijbroek, terwijl ook een opgave van de gebruikte geschreven en gedrukte bronnen werd opgenomen. Gezien de vele namen die in dit boek voorkomen, is het jammer dat het geen namenregister bevat. Het boek is geïllustreerd met een aantal fraaie foto's van Drs. J.P. Vredenberg. Gaarne willen wij nog wijzen op het slot van het voorwoord, waar de schrijver aandacht vraagt voor de historie van eigen plaats en streek bij het geschiedenisonderwijs. Wij hopen dat velen dit belangrijke boek op het gebied der locale geschiedschrijving zullen aanschaffen. Het is verkrijgbaar door storting van f 5,-- op giro 836565 der Coöp. Raiffeisenbank te Terwolde.

W. Terwel

F U C H S, J.M. , MUSEA IN GELDERLAND. 1968

Wederom een museumgidsje voor Gelderland, dat doet denken aan "Gelderland bewaarde", waarvan de 2e dr. 1968 in het oktobernummer van ons tijdschrift werd besproken. Dat is dus nu niet meer "enig in zijn soort" ! Toch is het uitgangspunt weer even anders.

Dr. Fuchs geeft eerst een bloemlezing van een 40-tal kleine hoofdstukjes over typisch oude dingen en toestanden uit het Gelders verleden (in bepaalde musea terug te vinden), met foto's. Hij wil ons in het bijzondere en boeiende ervan betrekken met zijn persoonlijke kijk erop.

Ook dit was de bedoeling van "Gelderland bewaarde" en ook nog weer van een ouder gidsje (1962) van Leonhard Huizinga "Weer-en windwijzer" (een Shell-uitgave), dat eveneens eerst duidelijk de museumaversie wil wegpraten. Dit laatste gidsje, dat ook met 'n aardige bloemlezing over oude tijden begint, heeft zijn register met alle museumgegevens (over héél Nederland, provinciegewijs) achteraan (voor Gelderland 32 plaatsen met 39 musea).

Zo ook heeft het handzame (in zak of tas te steken) boekje van Fuchs een register achteraan, alfabetisch naar plaatsnamen van alle Gelderse musea, oudheidkamers en tevens alle kastelen, die toegankelijk zijn voor het publiek, met hun zakelijke gegevens (adres, telefoon, openingsuren, toegangsprijs, bezit en blz. van een eventuele beschrijving in het eerste gedeelte van het boekje).

Dit register, bevattende 59 plaatsnamen, waaronder 52 musea en oudheidkamers en 22 kastelen, vormt dus feitelijk het eigenlijke musea-gidsje voor Gelderland, handig onderweg, terwijl de bloemlezing vooraf reeds thuis kan inspireren.

(Uitgave Allert de Lange. f 2,80).

P.E.B.

Berichten

Op 12 febr. j.l. overleed de heer L.Keijzer te Vaassen in huize "De Speulbrink".

Hij was oud-voorganger van de Rechtz.Herv. Evangelisatie te Epe en gewaardeerd medewerker aan ons blad.

Het Veluws Nieuws van 4 mrt.'69 wijdde sympathieke woorden aan hem.

In de "Hagedoornsplaatse" Zuukerweg 77 te Epe zal deze zomer van mei tot oktober expositie gehouden worden.

Er zullen keramische producten uit de pre-historie (die in de gemeente Epe opgegraven zijn) tentoongesteld worden, terwijl verder middeleeuws aardewerk en een verzameling bronzen voorwerpen, afkomstig van een depot-vondst uit de "Dellen" (die in een Museum in Arnhem zijn ondergebracht), bewonderd kunnen worden.

De tentoonstelling is de gehele week open. In een gidsje, dat tevens bewijs van toegang is, staat de omschrijving van de voorwerpen alsmede de vindplaats (voorzover althans gevonden).

De penningmeester moet er tot zijn spijt bij sommige leden nogmaals op aandringen de contributie over 1968 en eerder over te maken op gironummer 1194015.

Indien hieraan niet wordt voldaan, zal toezending van het blad "Ampt Epe" helaas moeten worden gestaakt.

I N H O U D

blz.

De geschiedenis van de omgeving van Epe VII, door C.Stork - - - - -	2
Voorwaarden en condities uit 1709 door W.Terwel - - - - -	4
Een landeijenruil in Wissel in 1710 door F.Zandstra - - - - -	6
Epe uit enkele oude standaardwerken door P.E.Berkhout - - - - -	10
Het Ursulagilde te Vaassen door W.Terwel - - - - -	13
De Imker door J.van Riemsdijk - - - - -	16
Uit het Jaarverslag 1968 van de Stichting "Behoud" van K.Meijer overgenomen door P.E.B. - - - - -	17
Boekbespreking "Vredenberg, J., Geschiedenis van Terwolde en Nijbroek" door W.Terwel -	20
"Fuchs, J.M., Musea in Gelderland" door P.E.B. - - -	21
Berichten Overlijden L.Keijzer - - - - -	23
Tentoonstelling in "Hagedoornsplaatse"	23
Contributie over 1968 - - - - -	23

Voor kopij-bijdragen (wenken) - - - - -	1